

ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ НА ПРИКЛАДІ ЛІДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Постановка проблеми. Прагнення України увійти в європейський освітній простір передбачає модернізацію системи освіти в цілому та вищої зокрема, відповідно до європейських стандартів [1], орієнтованих на забезпечення сучасного суспільства висококваліфікованими, мобільними та конкурентоздатними фахівцями різних галузей на світовому ринку праці.

Приєднання України до країн Європейського Союзу ставить перед державою низку завдань, де одне з перших місць посідає знання іноземних мов. Відповідно, актуальним, на нашу думку, є питання якісної професійної підготовки філологів (фахівців з мов та літератур: лінгвістів, літературознавців, перекладачів, вчителів, викладачів [2]) у вітчизняних вищих навчальних закладах, оскільки від їхніх знань, умінь, навичок та компетенцій сьогодні залежить майбутнє України.

Вдосконалення системи професійної підготовки філологів в українських ВНЗ відповідно до європейських вимог, тобто її модернізація, можливе за умов запозичення позитивного досвіду розвинених країн, зокрема Великої Британії [3].

Аналіз останніх джерел і публікацій. Вагомий внесок у дослідження різних аспектів британської системи професійної підготовки філологів (вчителів, викладачів, перекладачів) зробили українські науковці Н. Авшенюк, Ю. Алфьорова, В. Базуріна, І. Задорожна, О. Кузнецова, Л. Пуховська, А. Парінов, О. Сергеева.

Мета написання статті полягає у висвітленні змісту, форм та методів професійної підготовки філологів у Великій Британії на прикладі Лідського університету.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи професійну підготовку філологів в університетах Великої Британії, ми розглянули Лідський університет, що є одним із найпрестижніших університетів Об'єднаного Королівства. Університет складається з 9 факультетів, кожен з яких поділяється на відділення, інститути та центри.

Професійна підготовка філологів здійснюється на відділенні мов, культур та суспільних наук (*School of Languages, Cultures and Societies*) гуманітарного факультету (*Faculty of Arts*). Факультет пропонує понад 300 комбінацій предметів для вивчення за кваліфікацією бакалавра гуманітарних наук (BA): 25 – спеціальності з одним профільюючим предметом (*single honour courses*), де студенти мають змогу вивчати одну зі сучасних мов (італійська, німецька, французька, арабська, російська, іспанська тощо); решта – комбіновані спеціальності (*joint honours courses*), на яких студенти отримують знання з двох мов, наприклад, китайської та португальської, арабської та російської, англійської та італійської або вивчають одну зі сучасних мов у поєднанні з дисциплінами економічного, політичного, соціального спрямування, як, наприклад, французька мова та соціологія, іспанська мова та міжнародний бізнес, російська мова та менеджмент тощо.

У статті розглянуто зміст, форми та методи навчання зі спеціальності «Німецька мова» (*single honour German course*) на отримання академічного ступеню бакалавра гуманітарних наук з німецької мови. Студенти навчаються чотири роки на денному відділенні на отримання повноцінного ступеню бакалавра, оскільки особливістю навчання у британських ВНЗ є те, що за кожен завершений рік студент отримує кваліфікацію: за перший – сертифікат про вищу освіту; за другий – диплом про вищу освіту і за четвертий – повноцінний ступінь бакалавра [4]. Загальна мета бакалаврської програми полягає у забезпеченні студентів глибокими знаннями з сучасної німецької мови, розвитку лінгвістичних вмінь та навичок, у формуванні іншомовної комунікативної компетенції та в ознайомленні студентів з історією, культурою та особливостями суспільного життя німецькомовного світу.

Значимо, що структура навчальних планів першого, другого і четвертого років зі спеціальності «Німецька мова» на відділенні мов, культур та суспільних наук гуманітарного факультету Лідського університету однакова. Вона складається з обов'язкових (*compulsory modules*), вибіркових (*optional modules*) і дослідницьких модулів (*discovery modules*), за якими закріплено кредитне значення, тобто певна кількість кредитів. Співвідношення цих модулів відрізняється залежно від року навчання.

Отже, перший рік навчання включає такі обов'язкові модулі: «Німецька мова – спеціальність» – 20 кредитів, «Вступ до сучасної Німеччини» – 20 кредитів, «Культура Німеччини» – 20

кредитів, «Інформаційні технології для студентів-філологів» – 5 кредитів. На обов'язкові модулі відводиться 650 годин: 142 години займають аудиторні заняття та 508 – самостійна робота.

Серед вибіркових модулів найпопулярнішими є: «Вступ до культури: як ми її чуємо і бачимо», «Структура мови та звуки мови», «Світова історія», «Міжкультурна компетенція: теорія та практика», «Політика, культура та суспільство», «Література», «Дискурс, культура, особистість». Зазначимо, що список вибіркових модулів може змінюватися з року в рік, що пояснюється тим, чи є компетентний викладач з певного предмета в Лідському університеті, чи перебуває за кордоном у відрядження або підвищує кваліфікацію. На вибіркові модулі відводиться 200 годин. Кількість аудиторних годин та годин для самостійної роботи для кожної дисципліни різна.

За перший рік навчання студентам необхідно набрати мінімум 125 кредитів, з яких 65 кредитів – за обов'язкові модулі, 20 – за вибіркові та 40 – за дослідницький модуль. Дослідницький модуль складається з одного або декількох предметів, які не входять до змісту основної навчальної програми; як правило, ці дисципліни мають безпосереднє відношення до профільного предмета, проте іноді студенти обирають абсолютно нову, незалежну від їхньої спеціальності сферу дослідження.

До обов'язкових модулів другого року навчання входить «Німецька мова – спеціальність» – 20 кредитів. На нього відводиться 200 годин: 60 займають аудиторні заняття та 140 – самостійна робота. На вибіркові модулі відводиться щонайменше 600 годин. Студенти вивчають 3–5 предметів із запропонованого факультетом переліку дисциплін на вибір. Цей список включає 10–13 предметів, серед яких є: «Прикладна німецька мова», «Вступ до німецького кіно (від Калігарі до Гітлера)», «Політика, суспільство та культура «Берлінської республіки»», «Історія Німеччини 1871–2000 роки» тощо.

Мінімальна кількість кредитів за другий рік навчання складає 120, з яких 20 – за обов'язковий модуль, 60 – за вибіркові та 40 – за дослідницький модуль.

Третій рік складається з одного обов'язкового модуля – проведення повного року у німецькомовній країні. На цей модуль відводиться 1200 годин, які оцінюються у 120 кредитів. Модуль представлений трьома формами:

- навчання в одному з університетів-побратимів: Дортмундському, Тюбінгенському, Лейпцизькому, Мюнхенському, Гейдельберзькому та університеті Галле за програмою обміну студентами ERASMUS;
- проведення року в німецькомовній країні в якості асистента Британської Ради;
- стажування в країні, де німецька мова є офіційною.

Метою модулю є надання студентам можливості істотно поліпшити рівень іншомовної комунікативної компетенції; безпосередньо стикнутися з лінгвістичними, психологічними, культурними проблемами життя в іншій країні; відчути на собі культуру народу, мову якого вони вивчають; накопичити знання, розвинути вміння та навички (особисті, соціальні, професійні), що є життєво необхідними для досягнення поставлених перед собою цілей; на основі набутих та сформованих за кордоном знань, навичок та вмінь визначитися зі сферою майбутнього працевлаштування. Очікувані результати модулю передбачають вільне володіння студентами усною та письмовою формами німецької мови.

Через наявність різних форм виконання модулю навчальний план не має єдино-сформованої структури. Перевірка виконання завдань, поставлених перед кожним студентом, відбувається у формі систематичного звітування перед тьютором через електронну пошту та регулярного заповнення електронного журналу (*weblog*).

За принципом перших двох років четвертий рік навчання поділено на обов'язкові модулі, на які відводиться 400 годин: 75,5 – аудиторні заняття та 324,5 – самостійна робота студента. Обов'язкові модулі включають «Німецька мова – спеціальність», який оцінюється у 20 кредитів, «Дисертація німецькою мовою», за який студент отримує 20 кредитів. Серед вибіркових модулів студенти обирають мінімум три, кожен з яких оцінюється у 20 кредитів. Список вибіркових модулів включає: «Німецька мова для спеціальних цілей», «Розгорнутий переклад з німецької мови на англійську», «Культура Німеччини у воєнний період», «Тероризм на екранах», «Література Німеччини як засіб обміну культурою», «Друга Світова війна в Німеччині». На вибіркові модулі відведено мінімум 600 годин, залежно від обраних студентом предметів, кількість аудиторних годин та годин для самостійної роботи не є однаковою. За четвертий рік навчання студентам необхідно набрати принаймні 120 кредитів: 40 кредитів складають обов'язкові модулі, 60 – вибіркові та 20 – дослідницький.

Отже, для отримання ступеня бакалавра гуманітарних наук зі спеціальності «Німецька мова» студентам потрібно набрати щонайменше 485 кредитів за всі чотири роки навчання [5].

Для отримання вченого ступеня магістра гуманітарних наук відділення мов, культур та суспільних наук гуманітарного факультету Лідського університету пропонує студентам понад 20 навчальних магістерських програм зі спеціальностей філологічного напрямку: переклад та міжкультурні студії (13 програм), мовознавство (4 програми), мови країн Близького Сходу (3 програми), мови країн Східної Азії (8 програм), класичні мови (1 програма).

Ми розглянули магістерську програму зі спеціальності «Мовознавство». На програму можуть вступати студенти з базовим рівнем знань з мовознавства та ступенем бакалавра (не обов'язково з мовознавства, але що має безпосереднє відношення до гуманітарних наук).

За денною формою студенти навчаються один рік, на заочному відділенні – два роки.

Основними завданнями програми є:

- забезпечення студентів поглибленими знаннями з граматики, фонетики мови та загального мовознавства, структурного аналізу мови тощо;
- формування у студентів здатності самостійно досліджувати та вивчати предмети, що мають відношення до мови, завдяки вибірковим модулям, що входять у зміст програми;
- забезпечення студентів знаннями, вміннями та навичками, необхідних для проведення власного дослідження з лінгвістики або предметів, що межують з мовознавством.

Мета магістерської програми зі спеціальності «Мовознавство» полягає у формуванні умінь, навичок та компетенцій, необхідних для здійснення професійної діяльності у сферах, що мають безпосередній зв'язок з мовою (професій філологічного профілю).

По закінченню магістерської програми студенти повинні продемонструвати розуміння основних принципів лінгвістичної теорії, головних концепцій науки мовознавства, здатність зробити вагомий внесок у дослідження та розвиток дисципліни.

Зміст магістерської програми зі спеціальності «Мовознавство» включає вузькопрофільні обов'язкові та вибіркові модулі, за кожним з яких закріплено певне кредитне значення. Серед обов'язкових модулів студенти вивчають «Основи фонетики та фонології» – 15 кредитів, «Основи синтаксису» – 15 кредитів, «Розділи фонетики та фонології» – 15 кредитів, «Розділи синтаксису» – 15 кредитів, «Професійні знання з лінгвістики» – 15 кредитів, «Методи дослідження в лінгвістиці» – 15 кредитів. Зазначимо, що обов'язковим модулем магістерської програми є дисертація, яка оцінюється у 30 кредитів. На обов'язкові модулі відведено 1200 годин, з яких 96 годин – аудиторні заняття, 1104 – самостійна робота, при чому 260 з них відводиться на самостійне он-лайн навчання.

До списку вибіркових модулів входять «Соціолінгвістика» – 30 кредитів, «Прагматика» – 30 кредитів, «Друга мова» – 30 кредитів, «Підходи до лінгвістики та вивчення мови» – 30 кредитів. На вибіркові модулі відведено 600 годин, з них 55 – аудиторні години, 545 – самостійна робота [6].

Загальна кількість кредитів складає щонайменше 180, з яких 120 необхідно набрати за обов'язкові модулі та 60 за вибіркові.

Відмітимо, що сучасними пріоритетними методами навчання філологів є:

- аудіо-лінгвальний метод, спрямований на розвиток у студентів умінь та навичок сприймати інформацію на слух та відтворювати її на належному рівні відповідно до року навчання;
- метод ситуативного навчання, спрямований на розвиток у студентів креативного мислення;
- лінгвокраїнознавчий метод, завдяки якому студенти вивчають мову у середовищі, тобто через культуру, літературу та історію країни;
- комунікативний метод спрямований на розвиток у студентів-філологів іншомовної комунікативної компетенції – здатності вільно спілкуватися іноземною мовою у життєвих ситуаціях [7].

Гуманітарний факультет Лідського університету здійснює професійну підготовку філологів на рівні бакалаврату, магістратури та аспірантури. Ступінь доктора філософії (*PhD*) присуджується в разі успішного захисту проведеного дослідження. Аспіранти працюють над дисертацією, загальним обсягом у 100 000 слів, захист якої має форму усного іспиту. Навчання займає 3 роки на денному та 5 – на заочному відділеннях.

За аспірантом закріплюється науковий керівник, який надає поради та рекомендації, допомагає знайти нові ідеї та погляди, керує процесом написання дисертації та стежить за особистим прогресом аспіранта. Якщо студент досліджує дві різні сфери, наприклад, певну сучасну іноземну мову та педагогіку, за ним закріплюється два керівника – головний та співкерівник – професор з

іншого факультету чи навіть університету, який надає консультації в разі виникнення проблем з дослідженням у тій галузі, в якій він спеціалізується.

Окрім роботи над дисертацією аспіранти працюють над публікаціями у національних та міжнародних виданнях з метою обміну поглядами у сфері дослідження. Центр підтримки та підготовки аспірантів (*Graduate Training and Support Centre (GTSC)*) відповідає за професійний розвиток дослідників, а саме організовує та проводить заняття з правильного оформлення, написання, редагування статей та представлення своїх робіт на конференціях на належному рівні.

Факультет організовує для аспірантів-початківців курс лекцій, семінарів і конференцій, на яких їх навчають основам проведення дослідження і написання дисертації.

Ті аспіранти, які працюють над дослідженням з педагогічного напрямку мають змогу відвідувати практикуми, запроваджені Відділом викладацького та відомчого розвитку (*The Staff and Departmental Development Unit (SDDU)*). Метою таких практикумів є розвиток необхідних навичок організувати та проводити навчання у формі лекцій, семінарів, групових занять, а також об'єктивно оцінювати роботу студентів.

Лідський університет щорічно проводить конференцію-конкурс для аспірантів, де вони змагаються за звання найкращого дослідника року, нагороду за найкращий дослідницький проект тощо. Метою цих конференцій є заохочення науковців проводити дослідження на високому рівні, обмін досвідом, розширення горизонтів власного мислення та залучення аспірантів до сучасного світу науки, який стрімко розвивається.

Лідський університет є одним із засновників Всесвітньої університетської мережі (*Worldwide Universities Network (WUN)*), до складу якої входять 18 науково-дослідних університетів з шести континентів. Відповідно, аспіранти університету за бажанням беруть участь у різноманітних програмах співробітництва, що дає їм можливість отримати консультації, поради та рекомендації від авторитетних фахівців досліджуваної галузі з усього світу [8].

Лідський університет здійснює професійну підготовку філологів на отримання ступенів бакалавра, магістра гуманітарних наук та доктора філософії. По закінченню навчання у цьому закладі випускники зі ступенем бакалавра та магістра гуманітарних наук працюють у сфері туризму, мас медіа, журналістики, реклами, перекладу, зв'язків з громадкістю та соціальних служб. Науковці, які отримали ступінь доктора філософії, як правило, пов'язують своє життя з наукою та педагогічною кар'єрою [9].

Висновки. Отже, на прикладі Лідського університету ми проаналізували особливості професійної підготовки філологів на бакалаврському, магістерському та докторському рівнях. Програми, що ведуть до отримання ступеню бакалавра та магістра гуманітарних наук, мають модульну структуру, де ряд окремих предметів складає основу академічного ступеню. Найпоширенішими формами навчання є лекції, семінари та тьюторські заняття, проте більшість навчання відбувається за рахунок самостійної роботи студента. Навчання філологів в Лідському університеті спрямоване на розвиток іншомовної комунікативної компетенції, відповідно пріоритетним методом є комунікативний. Лідський університет, як потужний представник британської системи вищої освіти, готує висококваліфікованих, мобільних та конкурентоспроможних фахівців філологічного напрямку, спроможних якісно виконувати свою професійну діяльність.

Література:

1. Вища освіта і Болонський процес : навч. посібник / за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
2. Бігич О.Б. Методична освіта майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи: Монографія / О. Б. Бігич. – К. : КНЛУ, 2004. – С. 4.
3. Семенов О. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: Монографія.– Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. – 404 с.
4. Квалификации Великобритании [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.coursesuk.com/index.php/study-options/uk-qualifications>. – Назва з екрана.
5. Faculty of Arts Undergraduate Handbook 2013. – Leeds: University of Leeds, 2013.
6. Faculty of Arts Graduate Studies Handbook 2013. – Leeds: University of Leeds, 2013.
7. T.S. Rodgers. Language teaching methodology // Online resources: digest, 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cal.org/resources/digest/rodgers.html>. – Назва з екрана.
8. Postgraduate Research Handbook. Our Researchers and Changing the World. . – Leeds: University of Leeds, 2013.

9. University of Leeds. Careers and Employability. Офіційний сайт Лідського університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.leeds.ac.uk/arts/info/20057/linguistics_and_phonetics/2234/careers_and_employability. – Назва з екрана.

У статті автор розкриває особливості професійної підготовки філологів в університетах Великої Британії на прикладі Лідського університету. У публікації представлено детальний опис навчальних планів та програм бакалавра та магістра гуманітарних наук з філологічних спеціальностей, проаналізовано зміст, форми та методи професійної підготовки філологів на бакалаврському та магістерському рівнях, зображено специфіку навчання в аспірантурі на здобуття ступеню доктора філософії.

Ключові слова: професійна підготовка філологів; спеціальність; модуль; кредит.

Подольанская А. О. Содержание, формы и методы профессиональной подготовки филологов в Великобритании на примере Лидского университета.

В статье автор раскрывает особенности профессиональной подготовки филологов в университетах Великобритании на примере Лидского университета. В публикации представлены детальные описания учебных планов и программ бакалавра и магистра гуманитарных наук по филологическим специальностям, проанализированы содержание, формы и методы профессиональной подготовки филологов на бакалаврском и магистерском уровнях, показана специфика обучения в аспирантуре на соискание степени доктора философии.

Ключевые слова: профессиональная подготовка филологов; специальность; модуль; кредит.

Podolyanska A. Content, Forms and Methods of Professional Training of Philologists in Great Britain on the Example of Leeds University.

In the article the author investigates the peculiarities of the professional training of philologists in Great Britain on the example of Leeds University. The detailed description of the syllabus of BA and MA programs in language courses are presented in the publication. The author analyzes the content, forms and methods of professional training of philologists at bachelor's and master's levels, demonstrates the particularity of post-graduate research programs which lead to the highest scientific degree of Doctor of Philosophy.

Keywords: professional training of philologists; course; a module; a credit.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор О. А. Біда

УДК 378.4 (73) : 81

Подольанська Н. О.

ІСТОРИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ США ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МОВНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Сполучені Штати Америки – це приклад полікультурної держави, в якій мовному питанню приділяється значна увага. У багатомовному суспільстві мовна ситуація залежить від мовної політики: уряд може створити сприятливі умови для розвитку багатомовності в державі, може стримувати вживання мов недержавних націй, іноді призводячи до повного вимирання мов меншин, як це сталося в СРСР, Німеччині, США. Використання нерідної мови в школах і ВНЗ, насильницьке виселення корінних жителів із території, на якій упродовж віків проживали їхні предки, масове знищення людей на захоплених територіях великих імперій і подібні чинники призводять до відмирання мов чи звуження їхнього функціонування.

Загальновідомо, що історично Сполучені Штати Америки є країною іммігрантів, і етнічний склад населення цієї держави надзвичайно різноманітний. Але, незважаючи на наявність великих етнічних груп і той факт, що США не має офіційної державної мови, провідну роль у Сполучених Штатах Америки продовжує відігравати саме англійська мова.

Необхідність простежити вплив мовної політики і мовної ситуації у США на процес вивчення мов посилюється потребою дослідити особливості розвитку системи мовної освіти держа-